

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 1

HÄFTE 9

1914

STOCKHOLM

Skandinavians största livförsäkringsbolag.

År 1913.

Kybeviljad livförsäkringssumma öfver 251/4 millioner kronor.
Premieinkomst öfver 8 millioner kronor.
Ränte- och hyresinkomst öfver 3.1 millioner kronor.

Livförsäkringssumman vid årets slut öfver 255.8 millioner kronor.
Samtliga tillgångar ca 75 millioner kronor.

I tillgångarna ingå aktieägarnes garantifondsförbindelser
å 800,000 Kr.

Till försäkringsägarna: kontant vinst Kr. 1.089.614: 30
Till aktieägarna: utdelning ,, 30.000: —

Under sin verksamhet har bolaget utbetalat
till försäkringsägarna:

vinst öfver 13.000.000 Kr.
öfödsfallsersättningar öfver 31.000.000 ,,
kapitalförsäkr.-belopp och
lffeäntor öfver 11.200.000 ,, **Kr. 55.200.000**

Dugliga kvinnliga agenter antagas. 17

Önskar Ni Eder

en symaskin, som ger en *särskild*
vacker *söm* vare sig Ni syr i det
tunnaste siden eller de gröfsta kapp-
tyger, bör Ni köpa

Husqvarna

Central Bobbin Symaskin,

ty dessa maskiner hafva genom sin öf-
verlägsna konstruktion, sin mångsidiga
användning och öfriga framstående egen-
skaper blifvit så omtyckta, att de under
de få år de varit i marknaden, trots sitt
något högre pris erhållit en verkligt
storartad spridning, det bästa beviset
för att en vara är god. CENTRAL-
BOBBIN-MASKINEN tillverkas i två
storlekar, en mindre för familjer och
syateljörer och en större för skrädderier.
OBS! Fördelaktiga betalningsvillkor.

29

P.A. COLLINS
BOMULLSVÄFNADER

STÖRSTA

URVAL

AF

BÄSTA SVENSKA
FABRIKAT

HOS HVARJE VÄLSORTERAD VÄFNADSHANDLARE

22

BANBRYTANDE och i hela världen enastående
äro de små **Hälsobrunnar** med namn av **Radelium-**
element, som av Aktiebolaget Radioaktiva Vatten kon-
struerats, tillverkas och uthyras till allmänheten för

Patent 24018
Varum. 10215.

daglig tillverkning i hemmet av starkt
radiumemanationsvatten till genomgå-
ende av fullständiga brunnskurer. Hysesavgiften är nu så billig, att ele-
menten äro för varje behövande lätt
tillgängliga. Så kosta: typ M å 5 000
rad. enheter 10 öre pr dag, typ A å
10 000 r. e. 17 öre, typ B å 25 000 r. e.
34 öre, typ F å 35 000 r. e. 44 öre,
typ K å 50 000 r. e. 54 öre, typ L å
80 000 r. e. 67 öre, typ R å 125 000 r.
e. 84 öre och typ X å 160 000 r. e.
100 öre pr dag. Kostnaden per person
ställer sig ännu lägre om flere perso-
ner tillsammans hyra ett starkt ele-
ment och dela vattnet. En drickskur
bör icke understiga 30 dagar. Kurens
verkningar äro, allt efter vad med
drickningen avses, beroende av ele-
mentets styrka och kurens utsträck-
ning. Så fordrar t. ex. en svårartad
gikt för att kunna påverkas, både ett starkt element
och en lång kurtid. Det individuella gör sig ofta gäl-
lande. Vid 1913 års slut hade ca 3 000 personer i
vårt land hyrt våra Radeliumelement och mer än 10 000
personer begagnat sig av dem för hävande av ett
flertal sjukdomar, speciellt **Gikt** och **Reumatism**,
Neuralgier och **Neuriter**, ämnesomsättningsjukdom-
ar, kroniska inflammationer och katarrar i slem-
hinnor etc.

Tillskriv oss och begär de närmare upplysningar
som önskas

Aktiebolaget Radioaktiva Vatten,

Brankebergstorg 11, STOCKHOLM.

Rikstelefon 3813. — Allm. Tel. 16390.

Chefkemist: Docenten vid Kungl. Tekn. Högsko-
lan John Köhler. Kontrollant: Dr. John Rosengren.

25

HERTHA

I. ÅRGÅNG

1 MAJ 1914

HÄFTE IX

Vid högvakten.

Fredrika-Bremer-Förbundet kommer i sommar att fira årsmöte i den stad, där stora människoskaror skola lära känna Fredrika Bremers Årsta i dess förgängliga men till utseendet trogna kopia. Till detta möte är som diskussionsämne föreslaget: "Önskvärdheten av nya kretsars bildande." Den diskussionen avse dessa rader ej att föregripa. De ledande krafterna skola nog draga försorg om att den kommer till stånd och att den får verkliga resultat. Men kanske skulle det ej vara betydelselöst att en något vidare krets, Herthas läsare, på förhand toge i betraktande varför förslaget till ett sådant ämne kommer fram och varför det just nu behöver komma fram.

Kravet på Fredrika-Bremer-Förbundet som mångsidig kvinnoorganisation och som levande kraft i kvinnosakens tjänst är snart sagt större än någonsin. Genomgripande viktiga kvinnofrågor äro aktuella. I den behandling vissa av dem fått av kommittéer och myndigheter — eller det sätt varpå de ignoreras av press och allmänhet — har det blivit pinsamt uppenbart, att råhet och slöhet lindrigt sagt äro oövervunna fiender. Fredrika-Bremer-Förbundet lägger principiellt vikt vid kontinuiteten i god mening, vid att bevara och säkerställa redan vunna värden, medan man strävar efter nya —

detta helt i den personlighets anda, efter vilken det uppkallat sig. I sanning, bådadera behöves just nu. Samhället står icke stilla. Oro råder överallt. Kaleidoskopiskt brokiga te sig kombinationerna av i varandra gripande riktningar och rörelser. Stabilitet finns knappast mer än hos ett slags människor: de själsligen snarksovande. "Högern" är lika så "reformivrig" som "vänstern". Icke minst gäller det i kvinnofrågan (vars "höger" och "vänster" ju f. ö. ej utan vidare sammanfaller med de politiska partiernas). De, som kvinnorörelsen förr hade att bekämpa, nöjde sig i regeln med att hålla emot, då det var fråga om nya rättigheter, och gjorde för sitt resonemang inte anspråk på annat än det av ålder stadfästades soliditet gentemot förflugit nyhetsmakeri. Våra fiender av modernt snitt ha av tidernas ondska: kvinnornas insteg här och var, bragts att fundera ut långt fiffigare etikettöverskrifter för sitt motstånd och långt vidare gående planer. Framstegstanken ha nutidens ultras i kvinnofrågan — följande tidsriktningen — så införlivat med sig, att det synes dem för tamt och platt att endast åberopa det goda gamla gentemot det nya. Den i stället adopterade metoden är denna: Man resonerar alltigenom utifrån gamla instinkter men med nya, i tidens skola lärda termer och

tankegångar, man hyllar de åsikter, som hos de bästa fått vika för renare och ädlare, men man kallar både det ena och det andra "nytt" och "originellt". Det är en "captatio benevolentiae" i förhållande till publiken, som redan har vidsträckt användning, vilken efter allt att döma även har den närmaste framtiden för sig. "Världen vill bedragas", och vad är bättre uttänkt än att i en på nytt begiven tid utge det gamlaste gamla för det nyaste nya!

De "samhällsomstörtande" sätta i fråga även de bästa under etisk utveckling mödosamt tillkämpade vinster. I dessa dagar ha åtskilliga "samhällsbevarande" all flit att därutinnan härma dem.

Alltså. Det en gång vunna är därför icke tryggad besittning. Fredrika-Bremer-Förbundet har här hos oss uppgiften att se upp med de utslag av reaktionära tendenser, som måste motas.

Så är det de nya frågorna, nya eller i ny form framträdande.

En del av dessa "nya" frågor, som äro aktuella i diskussionen och snart bli aktuella till avgörande, äro sådana, att det minst lika mycket gäller att använda en försämring som att vinna en förbättring. Att passivt se på är, så som omständigheterna äro, icke att låta sig nöja med vad man vunnit utan att låta sig nöja med att frångå en del av vad man vunnit och försvåra för sig utsikterna att komma vidare. Det ginge ändå an, om "förbättring" och "försämring" vore blott, eller huvudsakligen, av yttre slag, men i stället är det fråga om rent etiskt revolterande nyheter, sådana som förslaget om moderskapsförsäkring.

En fråga finnes, som för en och annan kommit att i sig samla kvinnorörelsens olika krav, att liksom bli symbolen för vad den vill på samma gång som villkoret för att nå vad den vill: rösträttsfrågan. Fredrika-Bremer-Förbundet gick här i Sverige även i denna fråga i spetsen. Hela tio år före den första rösträttsföreningens bildande började Fredrika-Bremer-Förbundet röra på sig i saken. Teoretiskt hade den långt förut dryftats en och annan gång i dess organ. Esselde var ju — som även framgick av artikeln i Herthas första nummer — långt ifrån främmande därför.

Sedan rösträttsrörelsen fick egen organisation, har Fredrika-Bremer-Förbundet som sådant ej behövt direkt befatta sig med denna fråga. Samverkan mellan Fredrika-Bremer-Förbundet och L. K. P. R. har ägt rum upprepade gånger, då det gällt uttalanden i andra kvinnofrågor. I vissa kretsar har dessutom samverkan även förekommit i form av gemensamt anordnade samhällskurser och gemensamt arbete för väljandet av kvinnliga stadsfullmäktige.

För rösträttsrörelsen är den nuvarande politiska situationen i hög grad vanskelig. Däröfver kunna alla vara ense, hur olika utläggningarna eljest äro. Bland rösträttskvinnorna själva fruktar den ena en högerreaktion, som kastar frågan årtal tillbaka, den andra en av åtskilliga kvinnliga massdemonstrationer på senare tid framkallad ljumhet hos de män av de andra partierna, som förut gett frågan sitt stöd. Åter andra, som icke varit optimistiska nog att även utan de komplikationer som uppstått hoppas på en omedelbar lösning av frågan, tänka mer på rörel-

sen bland kvinnorna själva, bäva för att L. K. P. R. under den oerhört skärpta partimotsättningen skall gå sönder. Om rösträttsfrågan icke nu löses och om rösträttsrörelsen delar sig i tu, skall då icke målets vinnande rycka längre bort än det även för de mindre optimistiska ännu nyligen syntes ligga?

Vådligare för den kvinnliga rösträttsfrågan torde dock något annat vara. Till sina motiv och till sin kärna är rösträttsrörelsen ideell, etisk. Men huru bevara entusiasmen för det yttre målet, kvinnornas direkta och ansvariga deltagande i det politiska livet, inför den i detta nu givna djupt nedslående åskådningkundervisningen i det politiska livets skuggsidor, inför åsynen av partiernas själv tillräcklighet, övermod, förkättrande? Egna partivänners förlöpningar ignoreras eller förtolkas. Allt vad motståndarna säga och göra tydes till det värsta. "Sanning" finns blott som partisanning.

Detta sakernas tillstånd, som visserligen icke är nytt, men som förvärrats till ett skriande nödtillstånd, är verkligt hotande för själva livsnerven i den kvinnliga rösträttsrörelsen: tron på ideella måls vinnande på politisk väg. Av partimänniskorna förnimmes det icke, åtminstone icke på det sätt, som här antydes. För dem är sanning och rätt på den ena sidan i motsats mot den andra. Men de många kvinnor, som hittills varit varmt hängivna rösträttsrörelsen som kvinnosak, kan det undgås, att de av de politiska lidelsernas spel få ett intryck av vämjelse, som kraftstjäl dem, minskar deras iver att själva bli politiska medborgare? När den politiska vädjoba-

nan ser sådan ut — hur långta att komma dit? Det ansvar, man redan har, vill och måste man till fullo bära, och man skulle också villigt bära mer om det lades på en. Men kämpa för detta mer?

Också här, också beträffande denna fråga har Fredrika-Bremer-Förbundet sin maktpåliggande uppgift. Som allmän kvinnosaksorganisation har det direkt rotfäste i de synpunkter och förhållanden, som äro även rösträttsrörelsens förutsättningar. Rösträttsorganisationen är — det ligger i sakens natur och är intet fel hos den — mera speciell och till sitt omedelbara syfte mer formell. Fredrika-Bremer-Förbundets starka och målmedvetna vård om kvinnorörelsens reella intressen är enligt min mening så till vida den säkraste borgen även för rösträttsrörelsens fortkomst tvärsigenom alla vidrigheter, som i dess allmänna kvinnosaksverksamhet ligger bästa korrektivet emot alltför vittgående verkningar av den avsmak för politiken som sådan, som de politiska striderna äro ägnade att framkalla. Fredrika-Bremer-Förbundet har att bära upp de idéer och krafter, som satt även rösträttsrörelsen i gång, och i samma mån som detta sker, hjälper det, utan någon direkt befattning med rösträttsfrågan, denna genom krisen och framåt.

Vad här sagts innehåller varken förmaning eller kritik eller organisatoriska förslag. Det är en anspråkslös överblick över situationen av en som står både Fredrika-Bremer-Förbundet och rösträttsorganisationen nära och identifierar sig med båda.

Hilma Borelius.

Vad Årsta-utställningen lovar.

Nere på utställningsområdet reser sig nu Årsta vita slottsbyggnad. Inom som utom lägges hand vid själva avslutningen. Och framför det ståtliga huset breder sig 1600-talsträdgården, där blommor och grönt börja lysa i vårsolen.

Utställningsmaterialet är delvis redan i väg dit ner, slag i slag kommer det övriga efter. Uppå på utställningsbyrån i Stockholm är brådskan stor. Allt skall ju vara färdigt till öppnandet, den 15:de maj. Inom de olika kommittéerna har arbetet forcerats till det yttersta. Vi börja med att tala om de resultat man kommit till inom

Yrkeskommittén.

Kommitténs uppgift har varit att inom den knappa tiden av ett halvt år och en månad framlägga en så mångsidig och fullständig bild som möjligt av kvinnornas ställning på arbetsmarknaden och i yrkesarbetet över huvud, kvinnorna såsom löntagare, självständiga företagare och utövare av de s. k. fria yrkena.

Materialet härtill var främst att söka i redan befintlig statistik, framför allt den tillgängliga officiella. Genom enskilt tillmötesgående har emellertid även en del ännu icke publicerad statistik ställts till kommitténs förfogande, såsom vissa delar av 1910 års folkräkning samt uppgifter från lärarelönenämnden och kungl. sjuksköterskekommittén. Åtskilliga kvinnliga kårer ha dessutom varit kommittén behjälpliga genom att lämna uppgifter om sin ställning. Så har statistiskt material inkommit från de kvinnliga tjänstemännen vid järnväg, post, telegraf och rikstelefon, från skolkökslärarinnor, gymnaster, konstnärinnor, journalister, bib-

liotekarier. En medicine kandidat har insamlat uppgifter om de akademiskt bildade kvinnornas arbete och anställningar efter avlagda examina.

Slutligen har yrkeskommittén själv vidtagit åtskilliga primärundersökningar. Dessa ha omfattat kvinnliga tjänstemän vid statens verk — kommunikationsverken undantagna —, kommunala styrelser och inrättningar, banker och försäkringsbolag, enskilda järnvägar samt vissa kategorier av kontor och butiker.

I en del fall ha dessa primärundersökningar omfattat hela landet, i andra åter — och de äro de flesta — ha de inskränkt sig till samtliga städer med över 10,000 innevånare, jämte en del mindre städer valda som typer med hänsyn till läge och levnadsomkostnader.

I stort taget har kommittén mötts av intresserat tillmötesgående, när det gällt att erhålla upplysningar. Särskilt ha ämbetsverken, såväl statens som kommunernas, liksom bankerna och enskilda järnvägar på allt sätt underlättat undersökningarna. Något svårare har saken ställt sig i fråga om uppgifter angående kontors- och butiksbiträden. Av gammal erfarenhet visste man att detta område var särdeles svårarbetat, men stor möda har nedlagts på denna speciella uppgift. Resultatet har också blivit någorlunda acceptabelt. För undersökningar i landsorten har kommittén haft förmånen av bistånd från lokalkommittéer och ombud.

Hur kommer nu allt detta att framläggas på utställningen? På det mest roligt fattbara sätt. Så långt ske kan illustreras det hela genom figural och grafisk framställning. Där det visat sig nödvändigt, kompletteras denna genom vanliga statistiska sifvertabeller. Så kommer, för att anföra ett exempel, industriarbetarens antal och arbetsprestation att framställas med geometriska fi-

gurer i olika färger allt efter industri-grenen. Men då alla de uppgifter som sammanförts angående industriens kvinnliga arbetare ej kunnat framställas grafiskt, så medföljer som utställningsföremål ett prydligt bundet häfte innehållande talrika sifferuppgifter, till deras tjänst som önska taga närmare kännedom om ämnet.

I andra fall illustreras kvinnornas förekomst och fördelning på de respektive arbetsfälten genom karakteristiska figurer i olika dimensioner och lönerna genom slantar i olika storlekar. Förklarande text är till yttermera visso bifogad, understundom även de absoluta talen, som den större eller mindre figuren, den större eller mindre slanten representerar.

I de fall, där ej tillräckligt material

kunnat anskaffas för grafisk framställning, har man hjälpt sig fram med en kortfattad skriftlig redogörelse. Något som för övrigt måst tillgripas i en viss utsträckning även i andra fall, då väggarna omöjligen räckta till för tabeller av alla slag och yrken.

Till sist har yrkeskommittén haft att ordna en del enskilda utställningar, illustrerande framstående kvinnliga yrkesutövers verksamhet.

Mera får inte nu förrådas av vad yrkeskommittén har att komma med. Genom den glimt därav, som man här fått, förstår man emellertid, att kommittén synes ha lyckats att åt sitt ur facklig synpunkt oerhört intressanta material även giva en roande och lättfattlig framställning. Årsta stora hall kommer inom kort att bära vittnesbörd därom.

Kvinnor och fäktkonst.

Ligger det någon sanning i påståendet att den rätte aristokraten skiljer sig från mängden och omedvetet imponerar, så bör man ock med fog kunna säga, att i idrottens värld det omisskännliga adelsmärket bäres av fäktkonsten.

Den är icke ett barn av vår tid och icke av vårt land. Dess anor sträcka sig många århundraden tillbaka och över dess vagga lyste Italiens sol. I detta härliga land växte den upp och utvecklade sig icke blott till en förnämlig idrott utan även till en ansedd vetenskap, vilken samlade omkring sig talrika och hängivna adepter. Längre höll sig dock icke fäktkonsten blott inom hemlandets gränser. Ut åt alla väderstreck trängde den, bort till främmande avlägs-

na länder, och överallt vann den trogna anhängare. Men ingenstades föll dess lära i så god jord som i Frankrike. Där tog den säkert rotfäste, spirade hastigt och kraftigt upp, och när den slog ut i blom, visade den sig vara en självständig och nationell art av den ursprungligen främmande växten. Och från den stunden kan man inom fäktkonsten särskilja tvänne olika riktningar, den italienska och den franska. Skillnaden mellan dessa båda skolor belyses ganska träffande av yttrandet, att "en italiensk fäktare bör vara en Herkules, en fransk fäktare kan vara — en kvinna." Säkert är, att fäktingen fick i Frankrike ett stort och värdefullt tillskott genom den finess i spelet och mjukhet i rörelserna, som dess utövare där städse

lade sig vinn om. Alltifrån början en favorit, erhöll den ett namn, som tydligt angav dess särställning inom idrotten. L'art de l'escrime — som ingenting mindre än konst, ja nära nog som en skön konst skulle den betraktas och hyllas och utövas.

Tidpunkten då den högre fäktkonsten fick insteg i Sverige är svår att närmare bestämma. Man vet att italieneren Salvator Fabris, vilken en längre tid hade anställning i Köpenhamn som hovfäktnästare hos Kristian IV, dedicerade en upplaga av sin år 1606 utgivna fäktlära till Gustaf II Adolf. Men det enda inhemska arbetet av äldre fäktlitteratur, Palæstra Suecica eller "Den adeliga fächtarekonst", utgavs först 1693 av Diedrich von Porath. På vilken skola denna fäktlära stöder sig är emellertid omöjligt att säga, då såväl rörelser som termer äro tämligen kosmopolitiska. Omkring 100 år senare uppträdde ännu en svensk märkesman på fäktkonstens område, nämligen Per Henrik Ling. Han studerade noga den franska fäktningsprinciper, men då han icke till alla delar gillade den, bildade han ett system, som vilade på vetenskaplig grund och anslöt sig till hans gymnastik. Han utgav emellertid icke någon fäktlära, ehuru han skrev en del rörande såväl bajonett- som värjfäktning.

Vilken roll spelade nu forna tiders kvinna inom fäktkonsten? Ungefär densamma som inom den övriga idrotten — således ingen eller åtminstone en högst obetydlig. Under antikens dagar ansågs det visserligen icke blott som den unga flickans rätt utan även hennes plikt att utveckla och härda sin kropp genom

allehanda idrottsövningar, men sedermera borttogs eller bortföll denna prisvärda del av kvinnans uppfostran. Hon anvisades inom idrotten en lika anspråkslös plats som hon erhållit inom de flesta andra områden i samhället, och där satt hon snällt, måhända avvaktande bättre tider. Men undantag har det alltid givits, alltså även inom fäktkonsten. Ett av de mest lysande är otvivelaktigt den kända franska operasångerskan mademoiselle Maupin, vanligen kallad la Maupin, som under slutet av 1600- och början av 1700-talet tjugade parisarna med sin härliga röst, sina mångskiftande kärleksäventyr och sina lyckade dueller. Hur stor hennes skicklighet på värjan var framgår av följande episod. En afton besökte hon, klädd i mansdräkt, en maskeradbal, som hertig Filip av Orléans gav i Palais Royal. Där blev hon oense med icke mindre än tre kavaljere, och som varken försonlighet eller tålmod hörde till hennes dygder, utmanade hon ögonblickligen alla tre. Utmaningen antogs, och den hetlevrade kvartetten lämnade genast palatset och uppsökte en folktom plats, där striden utkämpades. La Maupin expederade nu snabbt först den ene och så den andre kavaljeren, och när slutligen även den tredje kavaljeren föll till marken under utropet "Touché", replikerade hon lugnt och överlägset: "Le contraire m'éût étonné".

I vår tid, då kvinnan njuter av så många självförvärvade rättigheter och fortfarande fillämpar sig nya, höra emellertid icke kvinnliga fäktare till undantagen. Fäktkonsten har sedan länge omfattats med intresse av kvinnorna i

England och Amerika, sedan kom turen till Belgiens och Danmarks kvinnliga ungdom, och på sistone ha till och med de husliga tyskorna smittats av exempel. I Sverige daterar sig kvinnlig fäktning från hösten 1905, då Stockholms Kvinnliga Fäktklubb bildades på initiativ av fröken Janken Wiel-Hansen. Elev av den skicklige franske fäktmästaren monsieur E. Fillo, vilken inkallats till Sverige av Föreningen för fäktkonstens främjande, hade hon vid den tiden två års studier i fäktning bakom sig. Knappt var hon invigd i dess mysterier, förrän hon förstod, att detta var en idrott, som sällsynt lämpade sig för kvinnor. Energisk och beslutsam samt brinnande av entusiasm för fäktkonstens idé hade hon snart intresserat ett tjugotal damer för saken och lyckades så väl, att av dessa tjugohälften lovade att bli aktiva deltagare. Sedan kom i rask följd det konstituerande mötet, val av styrelse, förhårande av M. Fillo's fäktsal ett par gånger i veckan, och så var kvinnlig fäktning vorden en verklighet även i Sverige. Kritiken över denna nya kvinnliga sportgren lät ej länge vänta på sig. Den stämplades såsom farlig för den grace, som kvinnorna i vårt land dock icke alltid besitta, den ansågs vådlig för deras ömtåliga fysik, den var vulgär, emedan den gick ut på att slåss etc. etc. Men all kritik till trots fortfor klubben att bestå och växte till i ålder, medlemsantal och fäktkunskap. Under långa tider lät den visserligen så föga tala om sig, att dess vänner fruktade och dess antagonister hoppades att den gick en långsam men säker självdöd till mötes, men så visade den plötsligt ge-

nom en väl arrangerad fäktsoaré eller några lyckade tävlingar, att tystnaden endast varit ett sätt att "reculer pour mieux sauter". Och i närvarande stund — efter nära nio års tråget arbete — har kvinnlig fäktning vunnit en så tryggad ställning, att klubben från och med förra hösten ansett sig våga hyra en egen lokal. Det är i Stadion, centrum för sportlivet i Stockholm, som den slagit upp sina bopålar. Belägen i klocktornet på nedra botten, ljus och luftig, gör fäktlokalen med sina vitrappade väggar och mörka boaseringar ett både konstnärligt och hemtrevligt intryck. Och här samlas nu dagligen florettens kvinnliga anhängare, alltid välkomnade och uppmuntrade av fröken Wiel-Hansen, vilken fortfarande är klubbens medelpunkt och drivande kraft. Alla enas i det varma intresset för fäktkonsten och alla tro orubbligt på dess betydelse för kvinnans utveckling i såväl fysiskt som psykiskt hänseende.

Men vari består då denna betydelse? frågar säkerligen mången, vilken ej har lyckan tillhöra de fäktande damernas exklusiva krets utan finner sig vara beklagansvärt utomstående. På sådana frågor svara initierade alltid med nöje.

Således: florettfäktning måste ur flera synpunkter anses såsom en för kvinnan särdeles lämplig sportgren. Floretten är nämligen så lätt och böjlig, att den aldrig hämmar eller besvärar den, som för den, och fäktning på detta vapen, särskilt enligt franska skolans metod, utvecklar därför just den smidighet och mjukhet i rörelser, som man så gärna vill finna och beundra hos kvinnan. Därtill kommer att själva gard-

ställningen tvingar krokiga ryggar att rakna och insjunkna bröstkorgar att höja och vidga sig. För övrigt skänker fäktning en allsidig motion åt kroppen, varav följer en harmonisk utveckling av alla muskler, i synnerhet om vid lektionsfäktning bägge händerna övas lika, vilket är fallet i Kvinnliga Fäktklubben. På nerverna, dessa kvinnornas värsta fiender, utövar fäktkonsten ett synnerligen välgörande inflytande. T. ex. för att lyckas att parera en välriktad attack och nå motståndaren genom riposten, så duger det sannerligen ej att vara nervös utan därtill kräves både självbehärskning och beslutsamhet samt koncentration. Dessutom skärpes intelligensen och iakttagelseförmågan av att söka beräkna och följa motståndarens avsikter och rörelser, och det hela är som ett intressant spel, närmast att likna vid schack, med den skillnad att dragen måste göras på hel eller halv sekund.

Fäktkonsten har även ett stort psykologiskt intresse, ty det finnes väl knappast någon sport, vid vars utövning så många av karaktärens förtjänster och brister blottas så obarmhärtigt. T. ex. ridderlighet och småsinne, öppenhet och bakslughet, försonlighet och hätskhet — alla komma de fram i öppen dag. "Pour bien se connaître, il n'y a rien comme l'escrime," säger författaren Legouvé, och häri måste åtminstone fäktkonstens adepter giva honom obetingat rätt.

Ja, borde ej det nu sagda vara till fyllest för att upplysa de okunniga, väcka de ointresserade, övertyga de klen-trogna och besegra eventuella antagonister?

Ida von Plomgren.

Föreningar och arbete. Vad man åtminstone inte kan förebrå kvinnorna i dessa dagar är sömnaktighet och bristande intresse för samhällliga angelägenheter. Slag i slag får man höra talas om att nya kvinnoföreningar bildats, att studiekurser anordnas, att arbete i den eller den riktningen upptages.

För någon månad sedan bildades Föreningen Frisinnade Kvinnor. Nu ha vi att ytterligare annotera Stockholms kvinnors landstormsförening och föreningen Kvinnorna och landet.

Landstormsföreningen har tillkommit med tanke på att mycket är övrigt att önska i fråga om landstormens fältutrustning. Mening- en är att arbeta för såväl förfärdigandet som anskaffandet av sjukvårdsartiklar och klädespersedlar. I samband med Röda Korsets kvin- noförening har nu också den nybildade föreningen utfärdat ett upprop, i vilket alla Sverges kvinnor uppmanas att taga upp detta arbete, att bilda nya landstormsföreningar eller större eller mindre arbetsgrupper

Stockholms landstormsförening har även för avsikt att anordna sjukvårdskurser och tillhandahålla modeller till de persedlar tillhörande landstormens fältutrustning, vilka ej ingå i Röda Korsets sjukvårdsutrustning.

Föreningens styrelse består av fru Anna Broms, ordförande, fröken Cecilia Milow, fröken Ellen Ulrich, förrådsförvaltare, profes- sorskan Augusta Cederblom, kassaförvaltare, fru Julia af Burén, vice ordförande, revisorn fröken Dagmar Svensson, sekreterare, och fil. kand. fröken Elin Cederblom.

Kvinnorna och landet har satt po- litiskt upplysningsarbete främst på sitt pro- gram. Den har också redan medhunnit en veckas studiekurs i politik, med föredragshäl- lare tillhörande de olika politiska partierna. Så har dr Karl Hildebrand redogjort för hö- gernas partiprogram, redaktör Fredr. Ström för det socialdemokratiska partiets och redaktör Ekman för liberala samlingspartiets. Dr Lydia Wahlström har haft två föredrag om statskun- skap, docent Hilma Borelius har talat om "Kvinnofrågorna och kvinnofrågan" och fröken Mea Nordenfelt om "Erfarenheter från kvin- nornas valagitation".

Trettio års försvarsoffer.

Nu är försvarsfrågan främst man kan säga så gott som i de flestas sinnen, men hur många av de för närvarande ivrigt talande och därmed sysselsatta kunna berömma sig av att i trettio långa fortskridande år ha arbetat för försvaret?

Detta är vad Svenska Kvinnoföreningen för Fosterlandets försvar gjort.

När den bildades, våren 1884, var det i sanning illa ställt med försvarsfrågans läge. Regeringens framlagda arméförslog förkastades gång på gång av det rådande riksdagspartiet. Man förskansade sig bakom tron på att ett europeiskt krig hädanefter hörde till det omöjliga — och att om det kom och berörde oss, så skulle vi ändå aldrig kunna försvara oss.

Under sådana förhållanden kom Svenska Kvinnoföreningen, som att börja med namnet lydde, till. Man kan förstå att den hade att kämpa med svårigheter, inte endast likgiltighet och lojhet utan även hån och begabberi. Så mycket märkvärdigare är vad den uträttat.

De från första början mest energiskt och ivrigt arbetande inom den nya föreningen voro friherrinnan L. von Plomgren, som blev föreningens första ordförande, en plats på vilken hon oförtrötat kvarstätt ända till i år, samt fröken Augusta Wästhelt, den första och alltjämt varande sekreteraren.

Vilken ståtlig start föreningen gjorde vittnar 1884 års styrelseberättelse om, medlemmarna uppgingo redan första året till 4,321 och kontanta behållningen var den 31 december kr. 9,895:02!

Det närmast föresatta målet var att insamla medel till påskyndandet av fästningen Karlsborgs fullbordan.

Så kommo de stolta dagar, då föreningen kunde ställa stora summor till

H. Maj:t konungens förfogande. År 1890 överlämnades 24,000 kronor för inköp av mark å Vaberget, 40,000 till trenne pansartorn å Vabergetsfortet år 1892, 10,000 för samma ändamål 1893, och våren 1895 gjordes en sista utbetalning, som utfyllde de 100,000 kr. vilka föreningen utlovat till Vabergets befastande.

En annan fråga hade emellertid under tiden skjutits fram: Norrlands fasta försvar, särskilt Bodens befastande.

Redan 1893 hade också föreningen sett sig i tillfälle att även för denna sak tillskjuta penningar. Ett område mark vid Boden erbjöd sig då för skäligen pris, anslag för inköp fanns ej, men föreningens styrelse ställde 28,500 kr. till konungens disposition, och årsmötet anslag ytterligare 35,000 kr. för ändamålet. År 1901 överlämnades vidare 70,209 kr., så att föreningen sammanlagt till Bodens befastande utbetalat 133,709 kronor.

Vid denna tidpunkt inträffade emellertid, att riksdagen biföll K. M:ts förslag om Bodens befastande och beviljade nödiga anslag härför. Föreningen beslöt då att hädanefter sätta som sitt praktiska mål den frivilliga skytterörelsens understöd samt ett allmänt främjande av arbetet för fäderneslandets försvar.

De direkta utbetalningarna för fortifikationsändamål voro härmed slut, men därtill hade ju redan hunnit gå summor, som tala för sig själva!

Summorna för de nya ändamålen ha inte heller varit ringa. Tjugofemärskriften, utgiven 1907, talar om 50,000 kr. till den frivilliga skytterörelsen och andra betydande summor i upplysnings- och agitationssyften. Och sedan dess ha alltjämt stora bidrag lämnats för dessa ändamål.

Den 20 sistlidna april firade förenin-

gen 30-årsfest i Stockholm. K. F. U. K:s stora sal var rikt dekorerad med flaggor och vimplar, och på estraden syntes ett ståtligt porträtt av den mångåriga sekreteraren fröken Augusta Wästfelt, utfört av Hildegard Thorell på beställning av föreningen. Den historik, som vid detta tillfälle lämnades över föreningens verksamhet av dess nuvarande

ordförande, friherrinnan Rappe, väckte på ett mera ingående sätt än här kunnat ske minnet av det stora och resultatrika arbete som Svenska Kvinnoföreningen för Fosterlandets försvar under dessa gångna trettio år så lugnt och nästan i tysthet utfört.

E. K-n.

Kulturen under prövning.

Före den här allra nyaste tiden ha vi svenskar och vårt land icke varit vidare omtalade ute i stora världen. Våra kungar, våra lärde och uppfinnare, liksom våra kvinnliga näktergalar, ha naturligtvis utträttat så pass, att bildade européer menat sig äga begrepp om vår och Sveriges tillvaro. Men det har oftast varit klena begrepp. Ännu nyssförlutna vinter trodde en parisisk världinna — verklig dam av bildat stånd — att hennes svenske locataire hörde hemma "någonstädes därnere vid Bulgarien". Intresse för våra angelägenheter har den europeiska allmänheten icke hyst. Svenska läsare av åtskilliga världsblad ha så gott som aldrig där träffat artiklar om sitt kära fädernesland, på sin höjd en liten notis med petitstil då och då.

Efter 1905 började emellertid de svenska tidningarna troget och träget bära fram så många erkännande och välvilliga utlåtanden om oss de kunde hitta i utlandspressen. Det hade blivit nya signaler: Tyst med klandret av det egna! Tag vara på det som duger!

Och så, det befanns att mycket dugde. Gästande utländska vetenskapsidkare eller journalister betonade i sina hem-

landstidningar med lyriskt väljud det kolossalt sköna och rika t. ex. i vår nordliga landsända. Midnattssolen, malmfälten. — Det rasrena högväxta svenska folket prisades i höga toner, liksom den verserade svenskens charmansta gästfrihet och kvinnornas intellektuella skolning i förening med ett stilla betagande psykiskt djup. Och med vilken aktning en mängd av våra allmänna institutioner blivit studerade av utlänningar! Sverige, det så länge förkättrade, var snarast på väg, i våra ögon, att utmärka sig som kulturland.

Från den stund då vid klockringning i kyrkorna den enbart blågula flaggan gick i höjden för första gången, kom det något okuvligt och stålblått i de svenska förgätmigej-ögonen. Stålglansen sitter kvar alltjämt. Och lika hos kvinnorna som hos männen. De senare skulle icke ha marscherat så raskt som de gjort, om kvinnorna för sin del alltjämt hållit gamla lunken. Men kvinnorna, sedan länge icke tillfreds med bara en sträng på tillvarons båge, hade satt sig nya mål, ändrat tempo och rent av ställt de gamla begreppen om kvinnans "begränsning" på huvudet.

Som sagt, männen ha ökat takten. Slut med drömmarliv och tonfräseri vid universiteten. Arbete först och arbete sist. Överallt i livet en ävlan att bli färdig, att icke bli efter. Sverge har heller icke blivit efter i en del avseenden.

Emellertid är det våra politiska förvecklingar på senaste tid, som i mera anmärkningsvärd grad ådragit oss utlandets uppmärksamhet. Flera världsorgan följde i februari noggrant ministerkrisen, och bondemännens sätt att göra politik såväl som konungens att möta dem har på mer än ett håll imponerat en blaserad samtid. Genom världspressen ha gått lovtal över den storvulna svenska nationen, över dess fria offervillighet, över detta avståndstagande från futtigheter, som är dess givna adels- och kulturmärke.

Och själva spela vi nog alltjämt på samma strängar, äro stolta över vår kultur. Bland oss finnas inga analfabeter, bildningen är tillgänglig för alla klasser, intet förtryck råder o. s. v.

Märkvärdigt vore ändå, om den där fantasien om vår höga kulturståndpunkt på sista tiden inte skulle ha fått en försvarlig knäck.

Om sådana inbördes fäktningar, som presterats den sista tiden inom vårt officiella liv, skola kallas frukter av kultur, då bevare oss himlen att hinna längre fram på kulturrouten.

Vi kvinnor äro vana att medborgerligt ha det jänkigt, att oftast nödgas välja mellan Schylla och Charybdis. Men krångligare och mer förlamande situation än vad vintern skapade åt oss, det ha vi väl knappast varit med om. Vi måste gripa till den urgamla nödtvung-

na kvinnotaktiken att moltiga. Vilken kvävande belägenhet! Våra officiella vapendragare i riksdagen, de enda som med effekt kunnat och velat föra vår speciella fråga — rösträttskravet — framåt, differera i försvarsfrågan så hårt med landets övriga ledare, att hela kommersen måste avstanna, butiken slås igen och handelsmännen absentera sig. Rojalister och brinnande försvarsvänner — och brinnande tacksamma mot den enda ministär, som klätt skott för oss — ha vi icke varit i stånd att placera våra sympatier någonstades. Tvingade att tiga. Det heter väl att tiga är guld. Och nog har landet oss förutan blivit genomtalat. Men att tiga därför att man är kvinna utan rätt att göra sin röst politiskt gällande, det går i orostider över märket för en senfödd människas begrepp om rättvisa eller med annat ord: kultur.

Det är förstas inte vi, som utgöra "nationen", det är inte vi, som skola uträtta något, om en dag krig står för dörren. Då skola vi sitta med händerna i skötet eller möjligen rulla gasförband, medan våra män eller söner förblöda på uppblötta eller frusna marker. Undras hur många procent av hemmen i landet, som ha en kassakista att lita till för uppehållet. Männe inte de kvinnor, som i händelse av ofred, under ångest för sina kära utkommenderade, måste ta hand om allting hemmā och med små eller inga resurser söka hålla det hela vid liv, bära sin dryga del av försvarsbördan?

Men då det är fråga om "nationen", måste vi sakna talan. Och i stället lyssna. Ja, vi skulle gärna lyssnat till stora, upphöjda tankar och bevitnat stora hand-

lingar. Men det politiskt eller borgerligt uppfostrande i att lyssna till ett kältande, likt kniviga parters i ett Hammarbymål, ett utslungande av beskyllningar och motbeskyllningar, av sarkasmer, vrängningar och personliga angrepp, vilka sällan brustit i hänsynslöshet, det har inte länt oss till uppbyggelse.

Vad för en ton, vilken hetsighet! Kunde man inte trött att vi haft galliskt blod i ådrorna, för så vitt något oefterhärmligt spirituellt ej fattats? Kunde man inte fruktat, att vi voro på glid mot en ny barbarism? I stället för tortyr med tänger och spanska stövlrar ett dagligt torterande med förgiftade insinuationer och tumskrivar på orden. Inga blykamrar att anlita, men så hett kring öronen med anklagelser, pamfletter och karikatyrer att håret — där det fanns i behåll — kunde svedas. Ett rotande och letande efter motpartens ömmaste punkter för att få trampa till riktigt med kläm. Fattades bara revolverar som i fjärran västern.

Höger och vänster gripna av samma vilda yra.

Men sådana massor, som fångas och hållas fast med dylika medel, äro i själva grunden främmande för verklig kultur, alla kunskaper och materiell utveckling till trots. Hur det i själva verket är bevänt med vår fina kultur det har nu "tredje statsmakten" våren 1914 givit oss papper på, så det kan studeras.

Spontana uttryck av offervilja för högre mål framkallades alla tider hos människor i stora ögonblick och utgöra ingen garanti för att icke den egna fördelen är det privata livets allmänna ledstjärna.

Att vi politiskt fått liv, det är glädjande. Men att både officiellt och privat alla fridstankar åka hundra alnar under jorden så snart den stora landsfrågan kommer på tapeten, det är oändligt trist. Samma gälla oresonlighet larmar till höger och vänster.

Var äro de överlägsna, lugna, behärskande andarna?

Det är för ögonblicket smått med möjligheterna att beundra den kulturella mögnaden å någondera sidan. Men att ha förlorat sina möjligheter i denna väg, det är som att ha tappat i livets strid.

Metta Greger.

Glimtar utifrån.

Partiernas springflickor. Ett par herrar i Köln av det kuriösa tyska parti, som finner det lämpligt att kalla sig nationalliberaler (i vilket kompositum första ledet neutraliserar det andra), ha kommit ihop sig om det eviga tvistefröet kvinnorna.

Professor Moldenhauer hade i en tidningsartikel givit tillkänna, att han betraktar kvinnorörelsen som ett faktum, alltså en sak som man har att finna sig tillrätta med och såvitt möjligt profitera av. Det kan inte längre vara tal om att utestänga kvinnorna från det offentliga livet, utan nu bör man politiskt uppfostra dem i nationalliberal anda, genom vilken skolning den könet utmärkande nervösa känslolivligheten skall kuvas och insikt vakna om omöjligheten av deras önskemåls snara förverkligande, särskilt vad rösträtten angår. Politisk mögnad kunna de småningom vinna genom att gå ärenden åt nationalliberalerna vid valen, och sedan får man ju se, om de vinna något mer.

Mot dessa revolutionära åsikter, denna ohämmade feminism, såg sig partikamraten dr. de Jonge nödsakad att upphäva protest. Han är nämligen medlem av Förbundet mot

kvinnomancipationen. Han rör sig visserligen med fysiologiska argument för att verka modern, men det är en överloppsgärning, ty han har en äldre och tryggare grund att stå på. "Försynen" har "i sin eviga vishet" bestämt kvinnan till "mannens hjälp" och "i logisk konsekvens mannen till kvinnans herre". Detta låter höra sig, om bara inte doktorn själv grumlade intrycket genom sina belysande bilder. Förhållandet mellan mannen och kvinnan liknas vid det mellan en chef och hans assistent. Men kan inte assistenten säga upp sig när som helst, och har han inte utsikt att själv agera chef en gång? Rankan, som slingrar sig om eken, går inte håller bra, ty vem är det som där håller sig med hjälp? Men meningen förstår man ju, om den än uttryckes bristfälligt, när känslan talar.

Vad som intresserar oss är emellertid den oväntade vändning, med vilken dr. de Jonge så att säga räcker handen åt sin trätobroder. Försynen har nämligen, tyckes det, i sin eviga vishet anordnat, att rankorna skola assistera sina chefer vid valkampanjerna, åtminstone de kommunala, kanske även de politiska. Genom adressutskrivning, röstvärvning och penninginsamling överskrida de ingalunda de välgörande gränser, som endast "perversa" naturer ibland dem ävlas att undanröja.

Om ingenting kommer i vägen, så kan man — hos oss som i Tyskland — drömma om en framtid, då allt politiskt grovarbete — organiserad expedition, canvassing och missionsturnéer — skötes av kvinnor, så att männen slippa ödsla tid på så besvärligt och oavlönat göra. De behövde bara lägga sin lilla sedel i urnan och inta sina fåtöljer i rådsförsamlingarna. Såvida ingenting kommer emellan.

Syndabocken. Münchengruppen av "Tyska sällskapet för bekämpande av könssjukdomar" höll i mars ett tvådagarsmöte, där det bland mänsklighetens regerande del gångse sexuella själslivet särdeles klart och otvungnet uttalade sig. Prostitutionen var det uppställda temat, och av de officiella talarna var det ensamt professor Blaschko, sällskapet ordförande, som tog till orda mot reglemen-

teringen, dock — det betonade han för att rädda sin vetenskapliga mannheder — endast av realpolitiska skäl, för all del icke av någon sorts antipati mot institutionen.

Friherre von Notthaft, som höll prostitutionen för en naturnödvändig produkt av varje samhälle, gav en sakkunnig och livlig skildring av den prostituerade kvinnan. Hos henne förhärska antisociala egenskaper. Framför allt är hon arbetsskygg. Vidare är hon vinningslysten, lögnaktig och orenlig, varför hon höljer sig i skyar av parfym. Hon är samvetslös i högsta grad, ty hon överför utan ringaste skrupler sina sjukdomar på andra, och hon är utsägligt oblyg. Hon är i de flesta fall predestinerad till sitt yrke. Hon kan icke avskaffas, och väl är det, ty samhället behöver henne — så tyckes i kortaste sammandrag friherre von Notthafts åskådning vara beskaffad.

Man kan finna det osjängligt att bruka så fula ord mot en samhällsnyttig varelse — hon kunde läsa referaten, bli sårad och börja strejk —, men ord äro munväder, och de uppräknade snaskiga egenskaperna avskräcka icke arbetsälskande, frikostiga, ärliga, renliga, samvetsgranna och korrekta herrar från att träda i den intimaste förbindelse med henne. Vem vet om hon inte i själva verket hyser en olycklig kärlek till dessa sociala kvaliteter och önskar få se dem på nära håll, då hon saknar utsikt att tillägna sig dem...

I den vitt spridda åskådning, som friherre von Notthaft företräder, härskar en glatt överraskande harmonia prästabilita, som man på andra livsområden fåfängt spanar efter. Samhället behöver prostituerade kvinnor, och se, naturen levererar alltid det önskade antalet som på beställning! Nej, inte hela kontingenten, lite måste samhället hjälpa till: det skapar 29 procent, som enligt Notthafts beräkning "falla av nöd".

I diskussionen uppträdde fru Scheven från Dresden och dr Anita Augspurg som abolitionismens förkämpar, och några dagar senare inbjöd Münchengruppen av Bayerska föreningen för kvinnorösträtt kvinnoföreningar av alla färger till ett protestmöte, där talarinnor av olika riktningar fördömde den redan av

vetenskap och poliserfarenhet utdömda skandal, som kallas prostitutionens reglementering, och där en resolution i denna anda antogs mot två rösters minoritet. Friherre von Nott-

haft, som jämte prostitutionskongressens övriga märkesmän inviterats till mötet, hade förklarar sig hindrad att närvara.

Borgare i revolution.

Den engelska bokmarknaden har under de senaste åren haft att uppvisa en verklig flod av memoarverk från 1700-talets slut och 1800-talets början, och de komma nästan utan undantag från den förnäma världen, röra sig om vad storheter — politiska, litterära eller andra — sagt, gjort och tänkt. Ytterst sällan hava dessa dagböcker haft något att förtälja om den bildade medelklassen, som varken sökte äventyr eller skapade historia men som i bildning och allmän kultur helt säkert ingalunda stod efter de tusen intressanta anekdoternas hjältar och hjältinnor.

För något år sedan utgavs emellertid en samling brev och dagboksanteckningar, som förvarats i en londonsk vetenskapsmans familjarkiv — och en av orsakerna till att de väckte intresse var just detta, att de berättade om en familj ur den högre medelklassen, förmögna, kultiverade, på intet sätt framträdande personligheter, vilka mot sin vilja, nästan utan sin vetskap drevos ut ur ett skyddat vardagslivs lugn och drogos in i internationella förvecklingars virvel. Deras brev och anteckningar, nedskrivna utan plan och bevarade av en händelse, visa oss hur krigets och fredens skiften fingo omedelbart inflytande på en klass av engelska folket, som fått fö-

ga utrymme i en skicksediger tids tryckta hävder.

Dessa anteckningar äro nedskrivna av Martha Russell, dotter till en förmögen och oförvitlig Birminghamsbo, som med sina intellektuella intressen, sin fördomsfrihet och sitt varmt medborgerliga sinne lag tycks kunna ha förtjänat att stå på god fot med sin nästa. Men trots det stillsamma lugn, i vilket han levde och som man tycker familjen borde haft all utsikt att få förbliva i till sin död, fick han en dag se sitt hus stormat och nedbränt av Birminghams pöbel — han själv blev med sina två döttrar och sin son så gott som driven i landsflykt, gjordes till fransk krigsfånge och undgick med nöd att bliva dödad av ett folk, till vilket han skådat upp som den mänskliga frihetens förkämpe.

Anledningen till alla dessa olyckor var hans vänskap med Joseph Priestley, den store kemisten och religiöse polemikern — en ganska säregen sammanställning. Familjen Russell tillhörde i likhet med Priestley unitariernas tro, och dess överhuvud, William Russell, beundrade och understödde vetenskapsmannen-troskämpen i hans verk i upplysningens tjänst. Priestley var en varm vän till familjen, han ledde även delvis flickorna Russells uppfostran och det är kanske

tack vare hans undervisning som Martha ägde sin ovanligt klara och rediga berättarstil, tillika med en böjelse, som hon ej alltid kan motstå, för uppstyltade fraser och sentimentala plattheter.

Priestley hade emellertid genom sitt teologiska författarskap, trots dess mild pedagogiska nedlåtenhet, ådragit sig ett våldsamt hat, och dessutom hade upphetsningen mot unitarierna i Birmingham icke enbart religiös utan även starkt politisk karaktär — den allmänna opinionen drog övertygande om än icke så logiskt nödvändiga slutsatser och från religiöst frisinne kom man snart, via det upplysta svärmeriet för frihetens och förnuftets segrar i Frankrike, till fosterlandsförräderi. Då därför i juli 1791 de frihetssvärmande och upplysta andarna i Birmingham liksom på många håll i England beslöt sig för att fira tvåårsminnet av Bastiljens stormande såsom en symbol för friheten, blev det snart nog märkbart, att de element, som höllo på lag och ordning, åtminstone i åsikter, tänkte få säga sitt ord med. Deltagarna i banketten tillätos dock avlägsna sig oantastade, ehuru folkmassan samlat sig utanför hotellet, där den ägde rum, men två timmar senare bröto oroligheterna ut, någon hade givit signal till anfall mot kapellet, där Priestley brukade predika, det revs ned, och sedan rådde ingen tvekan om vilken väg raseriet skulle söka utlopp — Priestleys hus stormades och brändes. Martha Russell skildrar upprörd den harm och sorg, med vilken de sågo vetenskapsmannens hem skövlas, laboratoriet med dess dyrbara apparater och frukterna av långa års mödor härjas av ursinniga skaror

som ropade: "För kyrka och konung!" Först hade ingen en tanke på att fara hotade det Russellska huset, men inom två dagar låg också det i aska. Familjen lyckades oskadd komma till London, även Priestley och hans hustru hade undkommit. Efter tre dagars ursinnig framfart hejdades äntligen pöbeln i sitt raseri och skingrades av en utkommen derad dragontrupp. Varför icke förr — frågar man sig ovillkorligen; det hade likaväl kunnat ske tre dagar tidigare.

Familjen Russell kom emellertid tillbaka till Birmingham efter lugnets återställande, kom tillbaka för att se sitt vackra hem i ruiner. Martha berättar hur hon grät, när hon såg de stora almarna, som skuggat fönstren i hennes flickrum, nu vagga sina kronor över de svärtade och halvt nedrasade väggarna, men deras lövverk var förbränt på ena sidan och stammarna svarta av sot.

Den upprättelse, som rimligen kunde krävas, uteblev för de förföljda frihetsvännerna. För den sant engelska opinionen var hela deras parti gudlöst och fosterlandsförrådiskt — de måste bära konsekvenserna av sådana villomeningar, det skrev till och med konung Georg i ett brev till sin statssekreterare angående denna fråga. Han var tydligen icke missbelåten med att Priestley fått en minnesbeta, fast han naturligtvis måste tillägga, att han djupt ogillade det avskvärda sättet!

William Russell beslöt sig snart för att i den unga staten på andra sidan Atlanten grunda ett nytt hem för sig och de sina. Där hoppades han finna de frihetsideal förverkligade, som han drömde om. Men det blev ironien i den

Russellska familjens öde, att de, som bokstavligen drivits bort med eld från sitt hem och sökte en tillflyktsort i mera upplysta främmande länder, i fransmännens händer fingo genomgå en ännu pinsammare behandling än de fått pröva i England, och då de efter en lång och svår odysse över land och hav nådde en amerikansk hamn, vunno de ändå icke befrielse från trångsinthet och intolerans, åt vilka de dock trott sig säga farväl för alltid, då de seglade från sitt fäderneslands kuster.

De seglade från England på ett amerikanskt fartyg, och då de lätat ankar och styrt västerut blir Martha Russells hjärta glatt, hon hoppas då kunna skönja slutet på alla deras prövningar. Och då först började det riktigt på allvar. En fransk fregatt kom i sikte, en båt skickades över med ett par officerare, som begärde att få se passagerarnas pass — amerikanerna fingo fortsätta, men engelsmännen fördes som krigsfångar ombord på det franska fartyget.

Efter en ändlös tid av otroliga prövningar och umbäranden — i smått och stort — fingo de engelska resenärerna äntligen komma i land i Frankrike, deras frigivande hade gång på gång utlovats och inflytelserika krafter hade verkat för dem, men välfärdsutskottets metoder voro byråkratiska och omständliga och många voro de dokument som skulle skrivas och undertecknas, innan dessa av fullkomligt obegriplig anledning tagna krigsfångar efter fem månaders kvarhållande sattes i land i Brest.

Under dessa fem månader skriver Martha flitigt i sin dagbok, och hon lyckas hålla humöret uppe i det stora hela —

de möttes av mycken vänlighet både från de franska officerarnas och från olycks-kamraters sida —, fast hon hade svårt att lida den franska maten och pinades av den instängda luften och värmen under däck. Det var när hon skulle gå ned och lägga sig om kvällarna, som hon livligast fick intrycket av fångenskap. Men sedan de flyttat från det ena krigsskeppet till det andra och ibland fått det bättre, ibland sämre, fingo de som sagt äntligen vid jultiden friheten åter. Inga förklaringar över det långa uppskovet gävos — det var ej underligt om de Russellska sympatierna för den franska republiken något svalnade vid denna närmare bekantskap med det beundrade landets frihet. Ingenting i breven eller anteckningarna röjer William Russells känslor, då han på nära håll fick se det inre maskineriet i de båda unga republikerna i den gamla och den nya världen. Men hans döttrar, som givit sig ut på färden med entusiasm för allt som var republikanskt, ha redan efter ett par veckors uppehåll i Paris blivit ganska betänksamma. De voro närvarande vid några av de så kallade rannsakingarna med anklagade, de fingo stifta bekantskap med oordningen, nöden och missnöjet i Paris, och ehuru de som lojala frihetsivrare gjorde sitt bästa att blunda för ohyggligheter begångna i frihetens namn, voro de dock för ärliga att icke erkänna sin besvikenhet.

Men på vägen från Brest till Paris är Martha utom sig av förtjusning och vågar knappast tro på sin lycka att snart få se det underbara Paris, ”den scen där de stora händelserna i den största av revolutioner utspelats.” Det var i detta ljus den

begåvade och finkänsliga unga flickan lärt sig se handlingar och scener sådana som konungaparets avrättning, skräckväldets massmördande och dyrkan för Förnuftets Gudinna. Det fanns ingenting hårt eller okänsligt i de båda syst-rarnas natur, men brott begångna i den heliga frihetens namn voro för dem berättigade genom den förevändning, under vilken de fullgjorts.

Familjen tillbragte vintern i Paris och hade genast vid ankomsten samlat kring sig en liten krets vänner, gamla och nya. Bland de senare var en kvinna, som mycket intresserade de båda engelska systrarna, nämligen Mary Wollstonecraft, författarinnan till den ryktbara *Vindication of the Rights of Women*. Hon var i Paris tillsammans med Gilbert Imlay och under namn av Mrs Imlay antecknad vid amerikanska legationen. Martha Russell hade utan tvivel läst hennes böcker, det fanns i dem ingenting, som kunnat stöta så fördomsfria personer som den gamle Russell och hans döttrar. Mary Wollstonecraft fordrar, att kvinnorna skola behandlas varken som helgon eller oskäliga djur utan som förnuftiga varelser. Martha och Mary Russell hade själva behandlats som förnuftiga varelser av sin far. Deras ställning som döttrar till en vidsynt, god man och i ekonomiskt oberoende skyddade dem mot de olyckor, som hemsökt Mary Wollstonecraft — fattigdom och de svårigheter, som ställdes i vägen för en kvinna som måste förtjäna sitt eget bröd. Men deras vakna omdöme och världserfarenhet måste hava visat dem hur mycken sanning det låg i Marys *Vindication*. Mar-

tha Russell är mycket tillsammans med henne — hon kallar henne alltid Mrs Imlay och var utan tvivel fullt övertygad om att hon var Imlays hustru, ty hur fördomsfri den unga engelskan än var på intellektuella områden, skulle hon nog aldrig kunnat finna sig tillrätta i Mary Wollstonecrafts sällskap, om hon förstått mera av hennes personliga liv.

Systrarna få se det mesta som var värt att se i Paris. De voro åtskilliga gånger i nationalkonventet, men det var för Martha en smärtsam besvikelse första gången hon såg dessa republikens skapare — deras ord och åtbörder, försäkrar hon, verka på henne som om de voro en skara lumpsamlare.

Det blev en vinter av intensivt intresse för de båda flickorna från det stilsamma Birmingham. Marthas penna har full sysselsättning och hon lägger märke till allt vad hon ser, intresserar sig för allting och förklarar själv, att hon har förtjusande roligt. Paris började hämta sig från skräckväldet, och man vågade åter klä sig prydligt, medan det förut knappast varit rådligt att vara ren.

Men trots allt intressant voro de dock innerst besvikna och började nu längta efter att få komma till ro i Amerika, som hägrade för dem som fridens och frihetens land. William Russell forcerade sina förberedelser och vid midsommartiden voro de färdiga för avresa.

Även Amerika svek deras förväntningar, det var icke det förlovade landet, som de hoppats finna. Men ett hem grundade de dock där, och de gjorde sitt bästa att trivas och se allt i ljus. Martha var den första av dem, som åter såg England; efter att ha bott tre år i

Amerika gifte hon sig med en engelsman. Men de övriga kommo alla tillbaka de också, den gamle William Russell fick tillbringa fyra år i sitt fädernesland innan han slutade sina dagar. Han fick sitt sista vilorum helt nära intill den plats, där tjugosju år tidigare

hans hem, en fridsam och upplyst engelsmans hem, nedbränts till Guds och konung Georgs ära av hans landsmän, skrämnda från förståndet av revolutionens excesser i grannlandet.

Anna Lamberg Bruun.

Hundra år.

På en kulle under en mörk granås ligger en röd bondgård, och har den strax bakom sig skogens dunkel, har den framför sig en bred, ljus älv-dal i sommarens fullaste fägring. En bris krusar de blåglittrande vikarna, som högvattnet kommit att stiga och flöda, stiga med sitt solblink in mellan lövdungarna och de gröna ängarna.

Gården, som ligger där i feststämning och trevnad i den ljusa sommardagen, är en av dem, som alltmera börja försvinna.

Stockarna, varav den för en dryg mansålder sedan byggdes, ha aldrig beslagits med brädfoder utan endast rödfärgats, och färgen har mörknat för många väder och lyser mogen och djup, som rik på erfarenhet mot allt det unga, som blommar runt omkring.

Över ingångsdörren, i det vackert utskurna överstycket, sitter en lyra, ett sångens tecken över den gård, som varit arbetets bostad.

En mängd unga björkar ha fått släppa till sina liv, de bilda ett valv över förstugetrappan, det redan slokande junilövet bekransar lyran i det vita dörr-

träet och lindar sig som en girland uppe vid takåsen.

På gårdsplanen röra sig högtidsklädda människor, allvarliga bondhustrur, ljusklädd ungdom, barn av alla åldrar.

Människor som leka och människor som vila, fränder och vänner som gå ut och in i den röda byggnaden, som alltigenom doftar renskurade golv, björklöv och ängsblom.

En främling skulle taga för givet, att det firades bröllop — att döma av girlanderna och äreporten och den ljusklädda ungdomen och glädjen, som dallrar som en våg genom den klara sommarluften.

Men ingen brud och brudgum synas till.

Dock förs var nykommen gäst av värd-folket uppför trappan till vinden, över vinden till en liten kammare under takåsen.

Också där är dörren kransad av girlander, och ett bord står dukat med tårter och blommor. Men i sängen sitter, stödd mot de vita kuddarna, en liten vintervit gumma. Händerna, som vila på täcket, äro bara ådror, knutna kring

benknotorna, och de milda ögonen, som blicka fram under mössans veckning, ha fått all en vinterhimmels blekhet.

Men de leva och förstå. Och det tänktes ett skimmer i dem mot de många, som en för en komma fram till sängen och trycka hennes händer. Det är hennes söner och döttrar och söners och döttrars barn och barnbarn, de vårligt yngsta av stamträdet, som ha så svårt att fatta, att en människa kan leva så länge på jorden, att hon får fylla sina hundra år.

Så öppnas dörren, och en smärt flicka träder in. Hon bär på huvudet en studentmössa, ny och skinande vit. Och hon går fram till sängen och tar en av de skrumpna händerna mellan sina unga varma. Och när hon ser, hur den hundraårigas blick stannar vid hennes huvud, tar hon av sig mössan och lägger den sakta på täcket.

Den gamla stryker darrande över den vita sammeten. Så ser hon på den vitklädda flickan.

— Så stor du har blivit.

Hon fattar, att den unga, som står där, telningen av hennes stam skall gå en annan väg, leva ett annat liv än det som varit hennes, bondkvinnans.

Hennes hand sluter sig med en svag tryckning kring den livsvarma, som håller hennes, och hon säger med en röst, som ett slaganfall gjort spröd och brusten:

— Gud välsigne dig!

Och det kommer som en glimt av ett livets leende i hennes ögon, när den unga stilla sätter studentmössan på sitt huvud igen.

Men från hennes, den ungas, ögon har

det fallit en droppe ned på den vita sammeten, och hennes blick strålar fuktig, när hon lämnar den blomsterprydda kammaren och går ut i solskenet igen.

Hon tänker, att fastän hon, som ligger så vintervit däruppe, inte kan se hur den trevna, röda gården smyckat sig för hennes skull, hur ångar och löv och vatten glittra och lysa och hur sommarglatt och helgdagsfint allting är, är hon likväl med — att osynlig över allting vilar välsignelsen av ett par darrande händer.

Och solen börjar att sjunka mot den blå kransen av berg, långa strimmor falla snett genom björkarna kring den röda gården. Stegen gå ej så ofta som förut i trappan upp till vindskammaren, hon, födelsedagsbarnet däruppe, måste ha ro.

Endast ett par av hennes döttrar, redan åldrade bondhustrur med lugna, blida pannor, ha stannat kvar hos henne, och de utbyta då och då ett dämpat ord eller en blick av förståelse.

Hon är inte riktigt vid sig längre, den gamla. Dagen har varit tröttande för henne, hon har ansträngt sig för att följa med i det närvarande, men nu orkar hon inte längre.

Men hon känner inte skuggorna som dala. Hennes själ har flytt tillbaka till det förflutna, hon är i sin krafts dag, mitt uppe i det bråda arbetet för hus och hem. Milda händer måste plötsligt lägga sig lugnande på hennes skuldror, ty hon vill upp ur sängen, ut till de många plikter, som vänta henne.

Hon är inte längre den lilla vintervita gumman, som förlamade ben binda vid

sängen; rak och stark går hon bland de sina, på henne vilar det att allt skall vara i ordning i rättan tid, att gå före de andra med exempel i arbetet, att se till att människor och djur trivas, att hålla arbetsglädjen vid makt men hålla oenighetens onda andar borta.

Ibland tränga glada barnröster in genom rutorna, och när de båda kvinnorna se ut genom fönstret, tyckes det dem plötsligt så underligt, att de yngsta, som leka därnere i sommargrönskan, äro deras egna barnbarn.

Ty hon som ligger där och mumlar brutna ord och som tyckes ha gripits av ängslan över att tiden går förlorad — den tid hon så väl behöver under sitt livs långa gärning — har återfört dem till deras egen barndom.

De känna, hur rättvisa och godhet vakade över den, tack vare henne som ligger där, hur hon gjorde dem dugliga för livet, deras liv, och hur hennes lärdomar många gånger blevo dem till nytta under tunga tider.

Hon reser sig ännu en gång i sängen och i de milda bleka ögonen läsa de en förvåning över att de ej vilja lyda henne, hjälpa henne, hon försummar något om hon dröjer, människor och djur bero av henne, hon kan inte ligga där stilla och låta vanvård och vantrevnad smyga sig in i gården.

Men äntligen bli de famlande händerna stilla och ansiktsdragen slappas. Hon har fallit i sömn, och de båda kvinnorna sitta tysta — skulle de ej unna den att få sova, som med heder uppnått att få fira sitt livs sekeldag!

Då gläntar den lilla studentskan sakta på dörren.

Hon ser att den gamla sover, medan en lövskugga dallrar på väggen ovan huvudgården och för in i kammaren som ett luftdrag av sus och sommar. Hon ligger där så vit och vissen, som om hon redan vore död, och hon, den unga, tänker, att så kommer väl döden en gång, så kan den komma när som helst som en sömn, som stilla blåser ut ett ljus.

Hon går nedför trappan igen och genom förstugan. De breda, nötta golvtiljorna knarra sakta under hennes fötter — hon kastar en blick på dem och ser, hur breda de äro. Sådana träd finnas inte längre, och det tyckes henne, att det stiger en förunderlig doft av det svunna från själva furuveden under hennes fötter.

Hon går ut på gårdsplanen, där kvällskimret silar in guldrött genom träden, och hon känner ängarnas ånga blanda sig med den friska, svala lövdoften.

Hon ser den vita lyran i träet över ingångsdörren, hon har sett den många gånger förut, men aldrig förr har den så satt strängar i dallring inom henne.

En sinnebild för sången över en gård, där arbetet haft en hedersplats, över en dörr, vars tröskel slitits under många mödans steg.

Hon tänker på henne, den sekelgamla, som sover däruppe. Hennes gärning har varit att lägga vardag till vardag under mycket arbete och sparsamma fröjder. Men nu, när skuggorna sänka sig tungt omkring henne, lever den, den kvarlever i allt det, som andas växtens och styrkans fred, och detta är det, som hon, avkomlingen, i ett helgens ögonblick kan höra tona från lyrans strängar.

Och för henne, den unga, som skall gå en annan väg, vars hela lust och håg står till en annan väg, blir detta

det stora, som vidgar tanken och spänner bröstet.

Gustava Svanström.

Notiser från bokvärlden.

Dramatiska interiörer av *Fidelio*. Albert Bonniers förlag.

Vilken Leonora gömmer sig under denna vackra mask? En som "har ingen musik i sin själ", skulle en av hennes framlidna kolleger, Shakespeare, kunnat svara. Men en sirénstämma som fröken Larsén vid Operan måste hon nog besitta, då hon har mäktat dåra en skarpsynt förläggare att publicera dessa klanglösa dialogiska skrivövningar.

Fidelio röjer emellertid mindre tafatthet än mången annan, som försöker göra dramatik på svenska. Han har en ovanligt stor procent repliker, som låta t a l a d e, och det naturliga sätt, varpå han kör sina figurer ut och in, vittnar om blick för den sceniska rörlighetens effekter. Kanske har man något att vänta av *Fidelio*, men han lovar ingenting.

Det hjälper inte, att ett par elementära tekniska fordringar äro delvis uppfyllda, när den inre tekniken är förfelad. Det fattas utveckling och poäng i dessa snabba enaktare. Hela tillståndet med dess katastrofala möjligheter avslöjas i första scenen, torrt metodiskt, utan rum för spänning och aningar. Det följande bringar inget nytt ljus, ej håller — vilket också kunde gå an — ett nytt dunkel.

Den torftiga enkelheten i två av dessa interiörer (som i intet hänseende förtjäna namnet) sätter i relief den tredje, "Rankan", som man fördenskull ett ögonblick kan reflektera på. Men Pygmalionmotivet, här konventionellt fattat, slappt och halvtragiskt behandlat, duger på mänskokunskapens nuvarande nivå till ingenting annat än fars, och det behövs en irländare att ta hand om det.

Huset Buddenbrook. Historien om en familjs förfall av *Thomas Mann*. Övers. av Walborg Hedberg. Andra upplagan. Albert Bonniers förlag.

Tunneln. Roman av *Bernhard Kellermann*. Övers. av Carl David Marcus, fil. d:r. Aktiebolaget Hiertas bokförlag.

Jag vet inte om någon har märkt, att svenska vitterheten är avsonnad sedan i julas. Den kan tydligen undvaras, man hör den efterfrågas av ingen. De fosterländskt sinnade ha icke tid med den, och de ofosterländska ha väl aldrig brytt sig om den. Vile jorden lätt över den, ifall den skulle vara skendöd!

De ovanstående boktitlarna beteckna ett par importartiklar, som ha stort rykte om sig och var på sitt sätt förtjäna någon del därav. Den nyaste, "Tunneln", kommer inte att stå sig till morgondagen, den måste slukas färsk som bagarbröd; den andra åter har redan ett dussin år vetat försvara sin första, stormande succès och hör sålunda, efter vår hastiga tids måttberäkning, hemma på klassikerhyllan.

"Huset Buddenbrook" är ett lysande episkt kraftprov av en yngling i den lyriskå åldern. Med all sin breda sakkunskap, sin pittoreska rikedom och sin brådgamla livsvishet förråder sig dock denna lübeckska släktkrönika som en förbittrad ung idealists självbiografiska uppgörelse med sin värld. Schopenhauer har han i hjärtat och Zola för ögonen. I sargande själsanalys har han redan hunnit långt, men han begriper inga andra själar än dem som likna honom — rätten blir sprattlande karikatyrer eller verkningslösa skuggor. Som konstverk har denna roman blivit alldeles för högt taxerad: genom sitt

övermått av döda beskrivningar — de likna utförliga scenanvisningar — och sitt sega fasthållande vid givande situationer har den fått ett omfång dubbelt så stort som dess andliga innebörd tål. Den rymmer syner och tankar, som kunde till brädden fylla en måttlig volym, men den visar ännu icke gestaltungs-konsten hos den mästare, som sedan skulle skapa den skälmskt och tankfullt graciösa hovromanen "Kunglig höghet" och den svindlande problematiska artistnovellen "Döden i Venedig".

Bernhard Kellermanns roman spelar i framtiden och Amerika. Den är uppkallad efter sin hjälte: tunneln som skall sammanbinda nya och gamla världen. I det kulturtillstånd, som här skildras, ha människorna icke betydelse annat än som maskinernas hjärnor. Den deliranta ingenjörfantasi, som i denna roman rasar över land och under hav, kan bereda samma sorts kallsvettiga och knappast riktigt legitima njutning som en trapetsvirtuos våd-

liga konst eller en Sherlock Holmes-historia. Boken är verkligen duktigt och yankeekallblodigt gjord (en amerikansk diktare skulle lagt in mera "tyskt gemyt" i denna tekniska saga) och den oerhört vidhjärtade tyska smaken har korat den till säsongfavorit.

K. J.

Centralförbundet för socialt arbete anordnar enligt vad som framgår av annons i dagens nummer under instundande läsår, 1914—15, sin fjärde utbildningskurs för personer, som vilja ägna sig åt bostads- eller fosterbarnsinspektion, annat barnvårdsarbete, socialt arbete vid fabriker eller som i allmänhet önska förvärva social kunskap.

Anmälningstiden utgår 1 juni 1914. Alla upplysningar meddelas efter hänvändelse till C. S. A:s byrå, Lästmakargatan 6, Stockholm.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: **Ellen Kleman**.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 2:— varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{12}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{6}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm**. **Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3**. Allm. T. 48 50, Riks. 27 62. **Expeditionen: kl. 11—4** varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks. 27 62.

Annonsering genom F. Englunds Boktryckeri, 40 Drottninggatan, Stockholm.

Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, Klarabergsgatan 48, Stockholm 6.

Upplysningsavdelning.

Platsförmedlingsavdelning.

Allm. Tel. 48 50, Rikstel. 27 62, Allm. Tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyråer.

i **Stockholm**: Tunnelgatan 25. Allm. Tel. 82 11, Rikstel. 68 98.

i **Göteborg**: N. Fogelbergsgatan 5. Rikstel. 61 87.

SANATOGEN

GRAND PRIX å Internationella Läkarekongressen . London 1913

rekommenderas
af mer än 19,000
läkare, däribland öfver
1000 skandinaviska, som ett

förträffligt styrkemedel

för alla — vuxna och barn — som känna sig svaga och matta, nervösa, blodfattiga och utan energi, hvilkas arbetskraft är nedsatt genom själslig eller kroppslig öfveranstängning, mattande sjukdomar eller starka sinnesrörelser.

≡ SANATOGEN ≡

säljes på alla apotek och i drogaffärer
i originalpaket å 50, 100 & 250 gr

Prof och broschyrer

med uttalanden från läkare och kända personer sändas hvar och en på begäran gratis och franko från

Sanatogens Generalagentur,

Kungsgatan 59, Stockholm.

Allim. tel. 63 95

Rikstel. 121 95

För efterrapningar varnas!

FÖR KAPITALISTER, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna överlämna vården av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen, att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kronor av depositionens värde, dock ej under två kronor.

12

James Donaldson:

Kvinnan

I det gamla Grekland och Rom.

Pris 2 Kr. 75 öre.

Stockholm. P. A. Norstedt & Söners förlag.

Utbildningskurs för praktiskt socialt arbete.

Centralförbundet för socialt arbete anordnar sin fjärde utbildningskurs för personer, som vilja ägna sig åt bostads- eller fosterbarnsinspektion, annat barnvårdsarbete, socialt arbete vid fabriker eller som i allmänhet önska förvärva social kunskap.

Kursen börjar 1 oktober 1914 och pågår till sommaren 1915. Anmälningstiden utgår 1 juni 1914. Alla upplysningar meddelas efter hänvändelse till C. S. A:s byrå, Lästmakargatan 6, Stockholm.

43

F. ENGLUNDS BOKTRYCKERI

:-: DROTTNINGGATAN 40 :-:

Utför allt slags föreningsstryck.
Smakfullt arbete och facila priser.

Lugna dej, pojke!

Det går på ett
par minuter

△
när man har en

HUSQVARNA SYMASKIN.

Förmånliga afbetalningsvillkor

30

Innehållsförteckning:

Vid högvakten. Av *Hilma Borelius*.

Vad Årsta-utställningen lovar.

Kvinnor och fäktkonst. Av *Ida von Plomgren*.

Trettio års försvarsoffer. Av *E. K—n*.

Kulturen under prövning. Av *Metta Greger*.

Glimtar utifrån.

Borgare i revolution. Av *Anna Lamberg Bruun*.

Hundra år. Av *Gustava Svanström*.

Notiser från bokvärlden.

Husqvarna

Symaskiner

Äro helt och hållet tillverkade inom landet, kunna i afseende på konstruktion, hållbarhet samt lätt och tyst gång icke blott mäta sig med utan öfverträffa äfven de bästa utländska samt äro oomtvistligen, billiga i förhållande till sin kvalitet.

OBS!

Förmånliga
afbetalningsvillkor.

Sigrid Hansén

29 Wästerlångg. - Drottningg. 53

Rekommenderar nyheter för säsongen:

Promenaddräkter
Kappor & Kjolar

Solida kvalitéter - Billiga priser.

41

Fotograferar Ni

så gör Edra inköp,
låt framkalla och
kopiera Edra bilder
hos

A.-B. Hasselblad-Scholander

16 Hamngatan 16

(Mitt för Kungsträdgården)

35

31